

מסורת הש"ס

(א) ז"ל מרסוס פי עגולה
 כך גיר' המוס' צבסורות
 מר' ד"ה עיניו, (ב) נשי
 מוס' מגילה כל ד"ה
 אלתלאל, (ג) רש"ל מ"ו,
 (ד) נפסחים יב', (ה)
 (ו) מוספ' פיטו, (ז) ז"ל
 דין אלו כנגד אלו עד
 שיהא, (ח) וכלומר נשאו
 ומתו זו עד שנתגבר לאור
 ערוך ערך זקן א"ל,
 (ט) מוספתא פ"ז ע"ש,
 (י) ענינים טו, (י"א) נטיל
 טע, (י"ב) ז"ל וסטג
 והמטיב, (י"ג) ז"ל טב

תורה אור השלם

- החולש הזה לכנס ראש
 חדרים ראשון הוא לכנס
 לחדש השנה.
- עין חמרת זה וזה ילי
 לשיעור זה אלי ואנוהו
 אלהי אבי וארממנהו
 שמוט יב
- פי בתחבולות תעשה
 לך מלקמה ותשועה
 ברב יועץ, משלי כו
 באין אֱלֹפִים אֲבוֹבֵי בֶר
 וְרַב תְּבוּאוֹת בִּבְחָ שׁוּרִי.
- אל למלכים למואל
 אל למלכים שותו יין
 ולרוזנים אי שכר,
- משלי יד
 אל למלכים למואל
 אל למלכים שותו יין
 ולרוזנים אי שכר,
- משלי יד
 אל למלכים למואל
 אל למלכים שותו יין
 ולרוזנים אי שכר,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואחד ואמר בהדין
 כלל וסביב בתוך נמחק;
 (ב) רש"י ד"ה ענינים וכו'
 להמלכות בגדולות כמותה
 ולפאל: (ג) תוס' ד"ה
 העוסקים וכו' היינו דיון
 נפשות, י"ב ע"פ ושלח דיון
 נפשות עשרים מות
 הממונים נמחק וכל לשון
 כיון הוא מסמין ואחד:

מוסף רש"י

אשר במאמרו ברא
 שחקים. שנאמר (תהלים
 לג) כדבר ה' שמים נעשו
 (מחזיר פ"י ב'ב), שלא ישנו
 את תפקידם. שמה להלוי
 כיום ויהי כלילה כמה
 שנאמר (בדליות ב') את
 המלך הגדול וגו' (שם).
 פועלי אמת. הם שלא
 יטעו ואלי קבלתי פועל
 אמת, ואמתם קלי,
 שפעלו אמת (שם).
 תפארת. היא זו ועשרת
 לעומת נטן, דקמן טוב
 הוא להם למעמד לא דמתי
 (ושעיה בד), ותפריה הלנה
 ונשמה תהמה כי מלך ה'
 ונאמר (שם) ונאמר (שם)
 ונגד וקני כבוד (שם). שהן
 לתהדרות
 כמותה. כמו שהלנה
 עתה, והיא אור הלנה
 כחור תהמה (ושעיה ג)
 וכתיב (שופטים ה) ואהבו
 תלמי שמים צבסורות
 (מחזיר שם), לא שנו אלא
 שעות. שהעדר
 השעות, אלא הוליו כפיהם
 שם הם תהמה אין כלן
 טעות אלא הם (פסחים יב')
 בתוך הגין. שמתחילת הגין
 (שם). היו מכניסין אותו.
 לנעלי דמין (דע"ל כס).
 הדרן עלך היו בודקין

היו בודקין פרק חמישי סנהדרין

מב.

עין משפט נר מצוה

בד א מ"י פ"י מהלכות
 נדרות הלכה ח סמג
 עשין ח ונדר אלאם עוד
 נדרות פ"ד זכ"ד:
 בה ב מ"י ומגן שם
 טו"ש ח"ה סימן
 תס סעיף ב ונדר אלאם
 שם:

בז ג מ"י שם הלכה טו
 טו"ש שם סעיף א
 (ונדר אלאם שם):
 בז ד מ"י פ"ב מהלכות
 נדרות הלכה ח סמג
 עשין קט:
 בה ה מ"י פ"י מהלכות
 נדרות הלכה ח סמג
 עשין נח:
 ו נ"מ פ"ב מהלכות
 הל' יג ש"ע י"ד ק"י רמב
 סמי יג בבהגל:
 בז ז ח מ"י שם פ"ט
 הלכה ב:

רבינו חננאל

מלשון נפח. והיא עוגיה
 במילואה. ואמר וליברך
 על הלכנה כשתמלא
 הטוב והמטיב ודחין אטו
 כשיחשבו מברך עלה ברוך
 דין האמת אלא כיון
 דאורחה היא לית בה
 ברכה. א"ר יוחנן כל
 המברך על החדש כאילו
 מקבל פני שכנה. שנאמר
 החדש הזה לכם וכתיב זה
 אלי ואנוהו וכו' מברכין אין
 מברכין אלא מעומד.
 מברך אומר וזאת הוו
 מתכתי להו ומברכי ברכת
 החדש. בא"ר אמ"ה אשר
 במאמרו ברא שחקים
 וזכרו פיו כל צבאם חוק
 וברו נחן להם שלא ישנו
 את תפקידם ששים
 ושמים לעשות רצון
 קונם פועלי אמת
 שפעולתם אמת ללבנה
 תפארת לתעשר בנטן שהן
 עתידים להתחדש כמותה
 ולפאר ליצורם על כבוד
 מחדש. בא"ר מוצא
 חדשים: ב"ר אתה מוצא
 מלחמת התורה במי
 שבידו חבילות של משנה
 רב יוסף הוה קורא
 אפשייה ורב תבואות בכח
 שור כדכתיב בכור שורו
 הדר לו וכו' ששמו יוסף
 וכו' והבחייתיה היה אומר
 אני בכחי מרבה תבואות
 כדגריסי הכל צריכין למרי
 אומר חייטא נמא: אחד אומר
 ב' שעות ואחד אומר ב'
 שעות עדותן קיימת כו' א'
 אומר בו' ואחד אומר ב'
 חותם בטה. שבחשט
 חמה במדות וכו' חמה
 כבעיבי. ואין אדם טועה
 בוה. אומר רב שמי רב
 אשיר לא שני שאל שעות
 אבל אחד אומר קודם הגין
 החמה ואחד אומר (א)
 אחרי החמה עדותן
 בטה ולא אמרי' בגלויא
 הוה קאי וזהרורי בעלמא
 הוה דחוא: הוין מכניסין
 השני בודקין אותו נמצאו
 בדיהם מכונים פותחין
 בכות. אומר אחד מן
 העדים יש לי ללמד עליו
 זכות וא' מן התלמידים
 אומר יש לי ללמד עליו
 חובה משתקין אותו. אומר
 אחד מן התלמידים יש לי
 ללמד עליו זכות מעלין
 ומשיבין אותו עמקן ולא
 היה יורד משם כל היום
 אם אין ממש בדבריו אבל
 אם יש ממש בדבריו לא
 היה יורד משם לעולם.

אפילו אם הוא עצמו הגידון אומר יש לי ללמד זכות לעצמי שומעין לו ובלבד שיהא ממש בדבריו: מתניתין מצאו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר ומודווגין זוגות וממעטין במאכל כו' ולמה אין שותין יין כל היום שנאמר ולרוזנים אי שכר העוסקים ברוי העולם אל ישתכרו. אם טעו סופרי הדיינים מוכיחין אותן אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדין על המגין י"ב מוכין וי"א מוכיבין וי"א מוכין ואפילו כ"ב מוכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע ויוסיפיה הדיינים כמה מוסיפין שנים שנים עד ע"א. ל"ו מוכין ול"ה מחייבין וכו'. ל"ו מחייבין ול"ה מוכין. דנין אלו כנגד אלו עד שיראה א' מן המחייבין דברי המוכין. לא ראו מאי. א"ר חייא פוטרין שאין הורגין ע"פ א' כדקיימא לן לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה. הטייתך לטובה ע"פ אחד. לרעה ע"פ ב' ומפני מה אין פוטרין אותו מעיקרא אלא מוסיפין כדי שלא יצאו מב"ד מעורבבין כלומר שלא יאמרו מחייב יצא (ג) מחזירין אולי יודמן להיות הרוב מוכין ואם לא נדמן פוטרין אותו. תניא א"ר יוסי ששם שאין מוסיפין על ב"ד של שבעים ושלושה ומבי דינא קמא פוטרין אותו: ת"ד אומרים בדיני נזקין הדין. מאי נזקין הדין קש דינא פ"י כחש כמו זקן גדול נשאנו ותנחנו בזה הדין כמה ימים עד שנעשה זקן כיון (ג) שלא נתברר לנו חתובה. ואומרים כך בדיני ממונות ואין אומרים כך בדיני נפשות אלא כל מה שמאחרין בדיני נפשות הרי זה משוכה. פ"י חכם דינא נזקין כלומר נשאנו בו עד שנתברר כאור כדכתיב בישישים חכמה. ואסיק' מאי נזקין הדין חכם דינא. הגדול שבדיינים אומר נזקין הדין. א"ע דמשבח נפשיה כל מילי עליה רמי: הדרן עלך היו בודקין

ותרוייהו כו' יוחנן סבירא להו מיהו רב יהודה סבר מלוי פגיממה דקאמר ר' יוחנן למהו כי יתרא דהואי כמו יתר של קשת שמהא כל פגיממה הקשת מליאה עד היתר דהיינו חצי העיגול והאי לכוף שנעשה הוא ונהרדעי סברי מלוי פגיממה דקאמר ר' יוחנן עד דמהו כי נפיה עגולה צמילואתה: וליברך הטוב והמטיב. אדרב יהודה פריך נהי נמי דמשעבא ואלך ליתא למימר מחדש חדשים ליברך מיהא הטוב והמטיב שכל שעה הוא מטיב לנו צמילואתה תמיד שמוספת להלוי לעולם: אטו כי חסר. מי חשבינן

לה רעה לגבן לצרכי דין האמת דנחשבו אית מליאה טיבותא לצרכי הטוב והמטיב: וליברך דין האמת צמילואתה: דהיינו אורחיה. ככל חודש צריאת עולם כמנהגו היא ואין כאן דין פורענות צמילואתה: דין. אטו לא זכו למלוא אחרת אלא לו שמקבלין פני שכנה פעם אחת צמילואתה: דהיינו אורחיה. אומר אביי. הויל ומקבל פני שכנה הוא מעומד צמי לצרכי מפני כבוד שכנה שהוא מקבל: ספקים. מלוא שזייתם להמנהג צמילואתה: ספקים. ושמחים. כדכתיב (תהלים יט) ישיש כבוד: פועלי אמת. הן שאינם משנים את מקדשם: וללנה אמת. הקצ"ה שמתחדש בכל חדש: עשרת ספארים. היא זו לעומת נטן סימן הוא להם שאף הם שמונים להם עתידים להתחדש (ג) בגלותם כמותה ולפאר יוצרם: מלחמה של תורה. הוריותה ולעמוד על צוריה ועל עיקרה לא כהם המפולפל ומיוחד ובעל כבוד ולא למד משניות וצריכות הרבה כי מהיכן יתגלה הסוד אלא צבעל משניות הרבה שאם יטען לו טעם כהן ילמדנו מתוך משנה אחרת או אם יקשה לו דבר על דבר יצין מתוך משניות הרבה צידו הא מני פלוני היא ששמונה במקום אחר אומר כך: לא שנו אלא שעות. דמר סבר טעי אינש הכי ומר סבר לא טעי כולי האי: אצל. הנך החמה סימן מובהק הוא ואין לטעות בהנך החמה בתוך שהיא זורחת: ירידה לו. שאם יורידוהו היום לעין כל צושה היא לו: לא ראו. האחד מאלו את שטען של אלו והרי הן צמחלותן מהו: ונפשיה מעיקרי. משחוספי עד שנעים ואחד ונחלקן למה אלו מאחרים הדבר לדון אלו כנגד אלו מי אית לן להאדורי צתר חובה: כדי שלא ילאו מניס דין מעורבבים. גנאי לז"ד שיאלו צמחלותן ואין יודעין לגמור את הדין: ונפשיה מני דינא קמא. למה מוסיפין משתלקו הראשונים ידונו אלו כנגד אלו אם ראה א' מאלו את דברי אלו הרי טוב ואם לאו יפטרוהו: קש דינא. זקן דין זה ועמוק וקשה ולריך להמתין זו: איפכא מיעבי ליה. צדיני נפשות צריך לעין יומר: חסד דינא. יפה העמדנו על צוריו ואין אחד ממנו צריך להפך ולדקדק זו ואין אומרים כן צדיני נפשות שאף שגמרוהו אם ידקדק האחד וימצא לו זכות מחזירין את הדין: אינו דומה כו'. טוב הוא לו שיהא הוא מניש עצמו ולא

ותרוייהו כו' יוחנן סבירא להו הא למיהוי כי יתרא הא למיהוי כי (ב) נפיה אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא וליברך הטוב והמטיב אמר ליה אטו כי חסר מי מברכין דין האמת דלברך הטוב והמטיב וליברכניהו לתרוייהו כיון דהיינו אורחיה לא מברכין וא"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן כ"ל המברך על החדש צומנו כאילו מקבל פני שכנה כתיב הכא החדש הזה וכתיב התם זה אלי ואנוהו תנא דבי רבי ישמעאל אילמלא (ג) (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמיים כל החדש וחדש דיים אמר אביי דהלך צמירניהו מעומד מרימר ומר וזמרא מכתפי (ד) (אהרדי) ומברכי א"ל רב אחא לרב אשי במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים אמר ליה האי נשי דידן נמי מברכי אלא כדבר יהודה דאמר רב יהודה ב"ר (וכו') אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו

את תפקידם ששים ושמים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת וללכנה אומר שנתחדש עשרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליצורם על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים (ב) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה א"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן במי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של משנה קרי רב יוסף אנפשיה ורב תבואות בכח שור: אחד אומר בשתי שעות כו': א"ר שמי בר אשי לא שנו אלא שעות אבל אחד אומר קודם הגין החמה ואחד אומר לאחר הגין החמה עדותן בטילה פשיטא יאלא אחד אומר קודם הגין ואחד אומר (ג) בתוך הגין הא נמי פשיטא מהו דתימא הא בגלויא קאי וזהרורי בעלמא דחוא קמ"ל: ואחר כך מכניסין כו': אותו היום ותו לא והתניא (ס) האם יש ממש בדבריו לא היה יורד משם לעולם ואם אין ממש בדבריו אין יורד כל היום כולו כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו אמר אביי תרגומה אאם אין ממש בדבריו: מצאו לו זכות כו': יין מאי טעמא לא אמר רבי אחא בר חנינא אמר קרא ונדרונים אי שכר העוסקין ברוז של עולם יאל ישתכרו: (י) (מצאו לו זכות כו'): לא ראו מאי א"ר אחא פוטרין אותו וכן א"ר יוחנן ופוטרין אותו א"ל רב פפא לאביי וליפמריה מעיקרא א"ל הכי א"ר יוחנן כדי שלא יצאו מב"ד מעורבבין איכא דאמרי א"ל רב פפא לאביי ולמה לי יוסיפו ליפמריה מבי דינא קמא אמר ליה ר' יוסי קאי כוונתך דתניא ר' יוסי אומר כשם שאין מוסיפין על ב"ד של שבעים ואחד כך אין מוסיפין על ב"ד של עשרים ושלושה ת"ר אומר בדיני ממונות נזקין הדין ואין אומר בדיני נפשות נזקין הדין מאי נזקין הדין אי לימא קש דינא איפכא מיעביא ליה אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא איפוך רב אשי אמר לעולם לא תיפוך ומאי נזקין הדין חכם דינא מיתיבי (י) גדול שבדיינים אומר נזקין הדין אי אמרת בשלמא חכם דינא היינו דאמר גדול אלא אי אמרת קש דינא לא סגיאל אמר גדול כסופי הוא דקא מיכסיף נפשיה אין (י) אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים איכא דאמרי אי אמרת בשלמא קש דינא היינו דאינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים אלא אי אמרת חכם דינא גדול אשבוחי משבח נפשיה והכתיב יהללך זר ולא פיה שאני מילתא דבי דינא דאגדול רמיא בדתנן גמרו את הדבר היו מכניסין אותן גדול שבדיינים אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב:

הדרן עלך היו בודקין

יאמר אחד מחזיריו קש דינא ויתצייש מאחרים: אגדול רמאי. ואפי' דברים של צנה הוא אומנן:

הדרן עלך היו בודקין